

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.14, april 2019

Indledningen er redigeret af Klaus Nielsen og Kirsten Vad

Tilsyn ved ph.d. Sebastian Olden-Jørgensen

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktcommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

Minde-Sang til den 28de Mai i Danske Samfund og “Det danske Maigilde. (Til Udgifveren.)”

ved Vibeke A. Pedersen

Indhold

- 1 Anledning
 - 1.1 28. maj og de rådgivende stænderforsamlinger
- 2 Talen
 - 2.1 Et andet universitet
- 3 Visen
 - 3.1 Fortiden genspejles i nutiden
- 4 De store håb
- 5 Anvendt litteratur
- 6 Anvendte websider

1 Anledning

Anledningen til *Minde-Sang til den 28de Mai* og talen “Det danske Maigilde” var fejringen af niårsdagen for kongens tilsagn om oprettelse af de rådgivende provinsialstænder (oftest kaldet stænderforsamlingerne) den 28. maj 1831. Talen blev holdt og sangen sunget i foreningen Danske Samfund, der var blevet dannet i foråret 1839. Grundtvig var med fra begyndelsen af selskabets historie og holdt mange af talerne i de første år ([se også indledningen til *Det Danske Samfund* her](#), og Lundgreen-Nielsen 1992, s. 31-79).

1.1 28. maj og de rådgivende stænderforsamlinger

I perioden 1838-1843 skrev Grundtvig hvert år sange til 28. maj. I første halvdel af 1800-tallet havde Danmark ingen egentlige nationaldage, men 28. maj var så tæt på, man kan komme – selv om den hverken fejrer et nyt dynasti, en ny forfatning, en revolution eller en uafhængighed. Alligevel rummer dagen et håb. Genstanden for fejringen skal ses i lyset af de europæiske revolutioner i 1830, som trækker tråde helt tilbage til tiden efter Napoleonskrigene med Wienerkongressen 1814-1815. I kølvandet på denne kongres havde medlemmerne af Det Tyske Forbund lovet deres befolkninger at oprette rådgivende stænderforsamlinger. Skrækken for revolution sad endnu i sindene efter den franske i 1789. Da hertugdømmet Holsten var medlem af Det Tyske Forbund, var Frederik 6. som konge over Danmark og hertug i Slesvig-Holsten forpligtet på at give Holsten en sådan institution. Som så mange andre konservative fyrster gjorde han dog i begyndelsen ingenting (Adriansen 2003, bind 1, s. 212).

Med revolutionerne i Frankrig og Tyskland i 1830 indså Frederik 6., at han var nødt til at handle. For at stille Holsten og Slesvig ens besluttede han at give disse to landsdele rådgivende stænderforsamlinger. Men for at Slesvig herefter ikke skulle have bedre betingelser end resten af riget, fik også kongeriget sådanne stænderforsamlinger, dvs. én i Jylland og én for øerne. Den 28. maj 1831 lod han derfor udsende et reskript, der skulle komme til at ændre den enevældige styreform for altid. Allerede samme aften fejredes kongen af studenterne i København, og aftenen efter blev byen illumineret. På årsdagen i 1832 mødtes politisk interesserede borgere i København for at fejre udstedelsen af reskriptet og markere, at løftet ikke var glemt. Indtil vedtagelsen af grundloven i 1849 udvidedes festlighederne for årsdagen hvert år til større kredse – også i de større provinsbyer. Forordningerne om de fire stænderforsamlinger blev udarbejdet i løbet af de næste år og udstedt i 1834 (Adriansen 2003, bind 1, s. 212-214). Skønt stænderforsamlingernes status kun var rådgivende, skulle de have lovudkast til betænkning, og de kunne selv stille forslag til nye love ([Carstensen 2012](#)).

Læs mere

Fra 1841 foreslog de nationalliberale i København, at man ophørte med fejringen, fordi udviklingen af stænderforsamlingernes indflydelse efter deres mening gik for langsomt (Adriansen 2003, bind 1, s. 214).

2 Talen

“Det danske Maigilde” er et udtog eller referat af den tale, som Grundtvig holdt i Danske Samfund tirsdag den 26. maj 1840 i anledning af fejringen af 28. maj to dage senere. Medlemmerne mødtes nemlig på tirsdage, undtagen om sommeren, hvor der ikke var foredrag. Talen er først og fremmest en hyldest til “det danske Folkeraad” (Grundtvigs udtryk for stænderforsamlingerne) i Danmark og hertugdømmerne (s. 363). De havde været i funktion siden 1835, altså under den foregående konge, Frederik 6., der var død i december 1839.

Formålet med den trykte tale er, at:

bede Dem [dvs. udgiveren, Hans Kristian Rask] gøre Alt hvad De kan, til hos Menigmand, der ogsaa i mine Øine er Folkets Kiærne, at vække og nære taknemmelig Glæde over det Landsfaderlige Storværk, hvorved Kongen skar Folket for Tungebaand og gav Folke-Stemmen Ret til at yttre sig frimodig om alle Rigets Anliggender (s. 361 f.).

Med andre ord griber Grundtvig lige ned i to af Danske Samfunds kernesager, den politiske ytringsfrihed og kærligheden til det danske, og han søger at vise, at den afdøde konge var imødekommende over for folkets ønsker. Grundtvig mener ligefrem, at:

Danmark ved denne Indretning har faaet den bedste Forfatning og Anstalt, der er i Verden, saa Intet er saa skikket til baade at befordre og betrygge Borgerlig Fred og Enighed, Frihed og Velstand, Ret og Orden, som hvor Kongen har Enevoldsmagt, og har den af Folket (s. 364).

2.1 Et andet universitet

Endelig slår Grundtvig til lyd for en af sine kongstanker, en dansk højskole, hvormed han mener et dansksprog og mere praktisk orienteret universitet som pendant til Københavns, der i 1840 stadig var præget af det latinske sprog og ikke gav megen plads til de levende sprog som engelsk, tysk og fransk ([Jørgensen 2011](#)). På den danske højskole vil ungdommen også kunne opdrages til såvel fædrelandskærlighed som til at udtrykke sig på modersmålet, så den på et kvalificeret grundlag vil kunne deltage i samfundsdebatten (s. 365). At en sådan forbedring var påkrævet, fremgår af upublicerede tilkendegivelser fra Grundtvigs side, som omhandler medlemmer af Danske Samfund, hvis formuleringsevner kunne trænge til skoling (se Lundgreen-Nielsen 1992, s. 38 f.).

3 Visen

Som så ofte i forbindelse med foredrag i Danske Samfund havde Grundtvig skrevet en tekst, som kunne synges i fællesskab efter foredraget. Visen er en hyldest til den afdøde Frederik 6., der netop havde givet Danmark de rådgivende stænderforsamlinger, snarere end til hans afløser, Christian 8., hvilket også understreges af titlens "Minde-Sang". Hyldesten til Frederik 6. er bygget op over modsætningen til en tidligere konge, Svend Grathe, der i denne udlægning til forskel fra Frederik hverken var interesseret i det danske eller kunne tale med menigmand (strofe 1-2).

Læs mere

Svend Grathe er ellers mest kendt for at have foranstaltet det såkaldte blodgilde i Roskilde, hvor han søgte at dræbe sine to medkonger, Knud 5. og Valdemar den Store. Det lykkedes Valdemar at undslippe, og han sejrede siden over Svend i et slag på Grathe Hede (1157). I Grundtvigs vise skal Svend måske blot ses som det ultimative modstykke til den afdøde konge, der var samlende, ikke splittende, ærlig, ikke forræderisk, mild, ikke

krigerisk.

Grundtvigs vise skal synges til en kendt folkevisemelodi, som stammer fra visen *Hr. Tønne af Alsø* (DgF 34). Hans vise er udformet som en firlinjet folkevisepastiche med rimfølgen abcb og et omkvæd. Takket være dette omkvæd, "Maien er sød i Danmark!", opstår der en sammenhæng, som både knytter an til årstiden, maj måned, og samtidig til det, der fejres, nemlig datoen for det kongelige tilsagn om oprettelsen af de rådgivende stænderforsamlinger (strofe 6). Menneskeliv og naturens liv går op i en højere enhed, fx i strofe 7: "du søde Mai, / Som Folket og Fuglen gav Stemme!".

Årstidernes naturlige skiften bliver derudover set som en parallel til, at der efter kong Frederiks død om vinteren, i december 1839, vil komme en sommer med den nye konge, hvis salvelsesfest skal finde sted netop i juni 1840 (strofe 9).

3.1 Fortiden genspejles i nutiden

Hen mod slutningen af visen udtrykkes et håb om, at både Frode Fredegods skønne tider og selveste Holger Danske vil vende tilbage (strofe 11). Frode Fredegod er som skjoldunge en af forfædrene til den danske kongeslægt, og han fremhæves ofte af Grundtvig. Inddragelsen af Holger Danske har formentlig sin rod i vennen Bernhard Severin Ingemanns digtcyklus fra 1837 af samme navn (Ingemann 1837) og Grundtvigs egne foredrag herom året før (april 1839, se Lundgreen-Nielsen 1992, s. 33). Holgers tilbagevenden skal næppe forstås helt bogstaveligt, men handler om, at det folkelige og det danske tilsammen kan symboliseres i Holger Danske, hvorved hans ånd kan siges at være kommet tilbage (Lundgreen-Nielsen 1992, s. 33).

4 De store håb

Både tale og vise rummer forhåbninger om en ny tid, hvor Grundtvig vil få opfyldt nogle af de ting, der ligger ham på sinde, samtidig med, at de politiske forventninger hos Danske Samfunds mere nationalliberal orienterede medlemmer endnu ikke er blevet gjort til skamme af den nye konges tilbageholdenhed i forhold til gennemgribende politiske ændringer. Grundtvig tager ganske klart stilling. For ham at se er ordningen med enevældig konge og rådgivende provinsialstænder ideel og fremtidssikret, og han ser den afgjort ikke som blot et skridt på vejen til mere demokratisk indflydelse. Det eneste, der mangler i hans øjne, er en folkelig højskole, der kan kvalificere folket til at udfylde den perfekte ramme, der nu er skabt. Det er således i folkets åndelige forudsætninger til at indtræde i de politiske institutioner, der skal sættes kræfter ind over for. De forhåbninger, folket havde til Christian 8. som kronprins, er i maj 1840 endnu ikke blevet skuffet.

5 Anvendt litteratur

- Adriansen, Inge (2003) *Nationale symboler i Det Danske Rige 1830-2000*, bind 1-2. København.
- Ingemann, B.S. (1837) *Holger Danske. Et Digt*. København.

- *Hr. Tønne af Alsø* (DgF 34) i *Danmarks gamle Folkeviser* (1854-1856), bind 2, 1856. København.
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1992) "Grundtvig og danskhed" i *Dansk Identitetshistorie*, bind 3, s. 9-187. København.

6 Anvendte websider

- [Jørgensen, Claus Møller \(sidst redigeret 2011\) "Københavns Universitet indtil 1849" på danmarkshistorien.dk.](#) (28. februar 2019)
- [Carstensen, Martin Ø. \(sidst redigeret 2012\) "Stænderforsamlingerne 1834-1848" på danmarkshistorien.dk.](#) (1. marts 2019)